

Sverige under Andra världskriget.

Intervju med Yngve Bergendorff, internerad i Storsien

[En förkortad version av denna intervju publicerades i den maoistiska tidningen *Gnistan* hösten 1973]

- Hur skall man betrakta Storsien?

Som ett koncentrationsläger, p.g.a. begränsat område som inte fick lämnas, censurerad post, icke tillstånd ett ringa el. ta emot telefonsamtal, ingen permission.

- Varför skickades du till Storsien?

Huvudorsaken var inte att jag var kommunist och radikal utan att jag vägrade att åka till Finland som frivillig. Vi låg mobiliserade då, och det förekom ständigt värvning till Finland. Vi hade en sergeant, som fungerade som ordinarie värvare, han ville att jag skulle åka till Finland och hjälpa det blödande brödrarfolket i sin kamp mot det stora imperialistiska Sovjet. Men jag hade en annan uppfattning om vad Sovjet var. Nu hade dom lyckats få ihop en grupp som bestod av c:a 35 - 40 man. Kvällen innan dom skulle åka fick jag som kokbefälhavare till uppgift att ordna en liten festmåltid. Under måltiden var det en del som sa att dom ville ha mig med, dom tyckte bra om mig som kokbefälhavare framför allt. Dom ville att jag skulle motivera varför jag inte ville åka med.. Jag sa som det var att min inställning till det finsk-ryska var att jag ansåg att vi som svenskar inte hade något med det kriget att göra. Jag hade ju genom den kommunistiska pressen, då främst Norrskensflamman och Ny Dag, informerats om att kriget mellan Finland och Sovjet var ett led i Hitlers erövringskrig i Europa och ett inblandande av vårt land skulle inte vara förenligt med vår neutralitet.

- Visste du då något om de förslag Sovjet givit Finland om att byta mark för att Sovjet skulle kunna försvara sig mot Tyskland?

Ja det visste jag och det visste nog alla. Det var publicerat i samtliga tidningar om förhandlingsgrunden mellan Sovjet och Finland. Den gick ut på att Sovjet ville arrendena främst Karelska Näset, detta p.g.a. att avståndet mellan Karelska Näset och Leningrad är så litet att fientliga trupper skulle kunna göra direktbeskjutningar av Leningrad, som är en av Sovjets största städer. Med civilbefolkningen förstår man vilket resultat det skulle bli.. Alla visste väl att det var en förhandling om ett arrende, men de finska underhandlarna hade varken fullmakt eller var kompetenta att föra denna förhandling till ett lyckligt resultat. Jag hade den inställningen att när stridshandlingarna hade börjat på detta sätt, var det inte Sovjets fel, utan det var Finlands och Finland var väl då inspirerad av Hitlers då pågående krigsföring.

- När detta kom fram att du hade dessa åsikter, vad hände då?

Dagen efter denna måltid hade 16 st av dom som tidigare hade anmält att dom skulle fara, att dom nu ville backa ur. Dagen efter denna, den 30.12.39, blev kallad till armékårstabens expedition omedelbart, medförande all min utrustning. Det mötet som jag fick där gjorde mig lite betänksam. Jag fick en order att gå ut till en lastbil, vilken körde mig till Bodén, till kanslihuset på I 19. Där mötte mig beväpnade vakter. Jag fick order om att gå in i vakt-rummet. Där inne var det 9 st beväpnade vakter. Så småningom blev jag uppkallad till ett dagbefäl där jag fick lämna ifrån mig mina vapen. På Bodéns central fördes jag sedan samman med 30 landstormsmän. Vi fördes till Bredåker, en by där man nystartat ett uppsamlingsläger. Där fick vi stanna ett par dagar, då vi bl.a. fick order om att gräva skyttevärn. Dom där skyttevärnen kom vi snart underfund med liknande inte dom som vi fått lära oss ett gräva då

vi gjorde rekryten.. Dom här skulle vara 2 m långa, c:a 60 cm breda och c:a 1.80 djupa. Vi fick lära oss att gräva gravar. Meningen var väl att vi skulle någon gång gräva vår grav för att användas på samme sätt, som vi fått reda på att det gjordes i Tyskland.

Från Bredåker transporterades vi till Vitvattnet, därifrån marscherade vi ner till Storsien.

- Hur många var ni då i första omgången från Bredåker?

C:a 50 - 70 man.

Hur många kom sedan till Storsien?

När vi var som mest var vi drygt 900 man.

- Vilka var det som skickades till Storsien?

Det byggde mycket på angiveri. Någon hade en ovän, en arbetsgivare som kanske hade en arbetare som visade opposition i någon form, angav dessa. En del på förbanden som visat trots, som det kallades, alltså inte nog stort intresse för det militära, så föranledde det att dom fick enkel resa till Storsien. Vi hade t.o.m. en som kallade sig själv fascist, han blev emellertid ej så länge i Storsien. Spanienkämpar var självklara i Storsien. Samtliga landstormsmän hade kommunala eller fackliga uppdrag. Dom blev inkallade på sina hemorter, fick utrustning där och skickades direkt till Storsien. Det var alltså inte bra kommunister, utan ett flertal var socialdemokrater.

- Fanns det någon annan bebyggelse i Storsien?

Storsien är en liten bondby på 8 gårdar. Befolkningen där betraktade oss till att börja med som farliga individer. Efter en tid började dom emellertid inse att vi var vanliga människor. Att vi hade betraktats med misstänksamhet till att börja med berodde delvis på ett dom visste ju hur befälen uppträdde. Kaptenen stod varje morgon med uppknäppt revolverhölster, smekte revolvern med ett hånleende, det var ju alltid någon som han ansåg skulle bestraffas.,

- Försökte man utöva utpressning mot er och ge förhoppningar om att ni skulle få det bättre om ni gjorde avbön beträffande det kommunistiska partiet?

Ja, det hände så gott som dagligen, tills dom upptäckte att vi var ett klientel, där det stora flertalet inte vill göra avbön. Några gjorde dock avbön, dessa blev nedkallade till kompanichefen och han talade då om att en landstormsman skulle få åka till sin hemort och bevakas där, och dom som tillhörde dom olika förbanden skulle få återgå till sina förband. Men villkoret för att man skulle få göra. detta var att man undertecknade en skrivelse som dom gjort upp i förväg. Den var formulerad ung. så här: undertecknad vill härmed meddela att jag tar avstånd från det kommunistiska partiet och dess tidningar och att jag anser att det imperialistiska Sovjet har genomfört ett brutalt blodskrig mot det lilla demokratiska Finland. Denna förbindelse publicerades sedan i tidningar, socialdemokratiska och borgerliga. Många av dom som gjorde avbön flyttade sedan efter kriget söderut och försvann från oss.

- Hur länge pågick det första lägret?

Från början av 1940 till den 8 april samma år. Då hade dom finska linjerna genombrutits och Finland hade kapitulerat. Då var det lämpligt att Storsienlägret skulle upplösas. Vi skickades till Boden. Meningen var sedan att vi dagen efter skulle få åka hem. Det blev emellertid ingen muck då..

Någon orsak fick vi inte veta, endast att det hade blivit ett skärpt läge. Vi skulle få invänta vidare information. sedan blev det ju klart ett tyska trupper hade ockuperat Norge och

Danmark. Vi resonerade då sinsemellan om ett vi skulle vilje åka till Norge som frivilliga. Vi tyckte att där hade vi en insats att göra, vi förstod att Hitlertrupperna närmade sig mer och mer och kanske Sverige en dag skulle bli ockuperat. Vi förstod att det var tyska trupper även i Finland, så vi var väl helt enkel omringade då. Så beslutade vi oss för att gå och anmäla oss som frivilliga till Norge. En regementsofficer skrev upp namnen men ansåg att det var för tidigt att avgöra om det skulle skickas några till Norge. Jag hävdade att det genom militär försorg hade värvats folk till Finland och då var det väl naturligt att det skulle götes likadant när vårt broderland Norge hade angripits. Men det låg tydligen inte i militärens intresse.

Vi fick åka hem dagen efter och var hemma c:a 1 vecka, sedan fick vi åter inkallelseorder till Boden. Vi förstod ju att det sedermera skulle bli Storsien igen. Vi hade en speciell uniform, vi hade gamla blå volontärkostymer, så vi var väl igenkända. All övrig militär i Sverige hade fältgrå uniformer. Vi fick vara på ett depåkompani i 10 dagar, sedan åter till Storsien. Då var vi 86 st, vi hade alla varit där tidigare. Vi hade alla vägrat att skriva på den där förbindelsen om att man tog avstånd från kommunistpartiet. Vi muckade den 23 augusti.

- Vad hände med lägret sedan ni lämnat det?

Alla baracker blev omedelbart rivna.

- Vad vet du om regeringens kunskap om att Storsien existerade?

Vi hade kontakter med våra riksdagsmän, alltså för det kommunistiska partiet, så dom tog upp denna fråga i riksdagen. Representanter för regeringen svarade att vi kan inte göra något åt den saken, det är rent militära angelägenheter och vi har inget med det att skaffa och inte heller med olika slag placeringar av de värnpliktiga. Dom ville inte betrakta det som ett koncentrationsläger, utan ansåg att det var ett vanligt förband, men det kallades för arbetskompani, Vi hävdade att det arbete som utfördes där var inte påkallat, det fanns inget behov av att det skulle göras under sådana former. Den väg vi byggde gick på över 500 kronor/mm.

Lästips: [Arbetskompaniet Storsien - en bok om politisk internering 1939-40](#) av Gunnar Kieri och Ivar Sundström